STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY JULIANE KOKOTT

přednesené dne 3. července 2007 [1]

I – Úvod

1. Za jakých okolností může být kartelový delikt spáchaný podnikem činným dříve na dotčeném trhu přičten jeho nástupci na tomto trhu? Toto je v jádru otázka, kterou klade v projednávaném případě Soudnímu dvoru italský Consiglio di Stato.

2. Tento případ se týká kartelové dohody, která v rozporu s pravidly hospodářské soutěže ovlivnila v letech 1993 až 2001 maloobchodní ceny na trhu cigaret v Itálii, a která byla odhalena italským orgánem pro hospodářskou soutěž. Na této kartelové dohodě se původně podílela autonomní správa státních monopolů. Její hospodářskou činnost v oblasti výroby a odbytu tabákových výrobků včetně její účasti na kartelové dohodě však od března 1999 převzala nově vzniklá a později privatizovaná Ente Tabacchi Italiani. Jí má být nyní – každopádně podle vůle italského orgánu pro hospodářskou soutěž – přičtena vedle její vlastní účasti na kartelové dohodě od března 1999 rovněž dřívější účast na kartelové dohodě správy státních monopolů a má být potrestána peněžitou pokutou.

3. Hranice takového přičtení kartelových deliktů v případě nástupnictví podniků mají značný praktický význam pro konkrétní úpravu převodu, restrukturalizace nebo privatizace podniků. V závislosti na kritériích, která jsou pro orgány pro hospodářskou soutěž a soudy základem pro přičtení kartelových deliktů, se totiž pro převodce a nabyvatele podniků mění rizika vyplývající z jejich odpovědnosti.

4. Rovněž z jiného úhlu pohledu si projednávaný případ zaslouží velký zájem: Rozhodnutí o uložení pokuty italského orgánu pro hospodářskou soutěž se opírá pouze o vnitrostátní kartelové právo, které zase vychází z práva Společenství, o jehož výklad je zde Soudní dvůr žádán. Pro budoucí spolupráci mezi Soudním dvorem

1 — Původní jazyk: němčina.

a vnitrostátními soudy v oblasti kartelového práva má zásadní význam, zda může být za takových okolností žádost o rozhodnutí o předběžné otázce přípustná, zvláště vzhledem k tomu, že na sebe vnitrostátní právo a právo Společenství v této oblasti stále více vzájemně působí.

II – Právní rámec

5. *Právní rámec Společenství* v tomto případě je určen článkem 81 a následujícími ES a čl. 3 odst. 1 písm. g) ES. Co se týče *vnitrostátního práva,* je třeba odkázat jednak na ustanovení italského práva hospodářské soutěže, a jednak na některé právní předpisy o správě italského tabákového monopolu.

A – *Italské právo hospodářské soutěže*

6. Z italského práva hospodářské soutěže je relevantní zákon č. 287 ze dne 10. října 1990 o předpisech na ochranu hospodářské soutěže a trhu [2], jehož hlava I obsahuje zejména následující ustanovení:

„Článek 1

(1) Předpisy tohoto zákona vydaného podle článku 41 ústavy na ochranu a zajištění práva na hospodářskou iniciativu se použijí na kartelové dohody, zneužití dominantního postavení a spojování podniků, které nespadají do oblasti působnosti článku 65 nebo článku 66 Smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli, článku 85 nebo článku 86 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (EHS), nařízení EHS nebo aktů Společenství se stejným právním účinkem.

[...]

(4) Výklad právních předpisů obsažených v této hlavě se provede podle zásad práva hospodářské soutěže Evropských společenství.

2 — Legge 10 ottobre 1990, č. 287, Norme per la tutela della concorrenza e del mercato (GURI č. 240 ze dne 13. října 1990, s. 3), dále jen zákon č. 287/1990.

Článek 2

(1) Za kartelové dohody jsou považovány dohody nebo jednání ve vzájemné shodě mezi podniky, jakož i rozhodnutí konsorcií, sdružení podniků a jiných obdobných subjektů, i když jsou tato rozhodnutí přijata na základě ustanovení stanov nebo správních předpisů.

(2) Zakázány jsou kartelové dohody mezi podniky, jejichž cílem nebo výsledkem je podstatné omezení, vyloučení nebo narušení hospodářské soutěže na vnitrostátním trhu nebo na části tohoto trhu, a to i ty, které

a) přímo nebo nepřímo určují nákupní nebo prodejní ceny anebo jiné smluvní podmínky;

b) vylučují nebo omezují výrobu, odbyt nebo přístup na trh, investice, technický rozvoj nebo technologický pokrok;

c) rozdělují trhy nebo zdroje zásobování;

d) uplatňují vůči obchodním partnerům objektivně rozdílné podmínky při plnění stejné povahy, čímž jsou tito partneři neoprávněně znevýhodněni v hospodářské soutěži;

e) podmiňují uzavření smluv tím, že druhá smluvní strana přijme doplňující plnění, která ani věcně, ani podle obchodních zvyklostí s předmětem těchto smluv nesouvisejí.

(3) Zakázané kartelové dohody jsou ve všech ohledech neplatné."

7. V hlavě II zákona č. 287/90 je stanoveno zřízení vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž s názvem *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* (dále jen „Autorità Garante"), jemuž jsou v čl. 15 odst. 1 tohoto zákona vyhrazena následující oprávnění:

„Jestliže [...] [Autorità Garante] zjistí porušení článků 2 nebo 3, stanoví dotčeným podnikům a institucím lhůtu pro odstranění těchto porušení. U závažných protiprávních

jednání, při zohlednění jejich závažnosti a délky trvání, stanoví krom toho uložení pokuty ve výši až 10% obratu, dosaženého konkrétním podnikem nebo institucí v posledním účetním roce, uzavřeném před doručením výzvy, a stanoví lhůty, v nichž musí podnik provést úhradu sankce."

8. Hlava VI zákona č. 287/90 obsahuje dále článek 31, který zní následovně:

„Pro pokuty v důsledku porušení tohoto zákona platí, když jsou použitelná, ustanovení kapitoly I, částí I a II zákona č. 689 ze dne 24. listopadu 1981."

B – *Právní předpisy o správě italského tabákového monopolu*

9. Královským nařízením s mocí zákona [3] č. 2258 ze dne 8. prosince 1927 [4] byla v Itálii zřízena autonomní správa státních monopolů, takzvaná *Amministrazione Autonoma dei Monopoli di Stato* (dále jen „AAMS"). AAMS je správní orgán státu, který je ještě dnes podřízen ministerstvu hospodářství a financí [5]. Je autonomní jak z hlediska správního, tak i finančního a účetního, nemá však vlastní právní subjektivitu. Až do konce února 1999 byl AAMS mj. svěřen italský tabákový monopol.

10. Legislativním nařízením [6] č. 283 prezidenta republiky ze dne 9. července 1998 [7] byla zřízena veřejná hospodářská instituce [8] jménem *Ente Tabacchi Italiani* (dále jen „ETI"). Na ni byly ze zákona převedeny všechny oblasti činnosti AAMS ve výrobě a obchodu s výjimkou loterijní činnosti. V oblastech, které na ni byly převedeny, je ETI právní nástupkyní AAMS pro veškerá aktiva a pasiva, práva a majetek [9]. ETI zahájila svou činnost dne 1. března 1999.

11. Zpočátku podléhala ETI kontrole ministerstva hospodářství a financí, které vydávalo pokyny k její činnosti, jmenovalo její

3 — Regio decreto-legge.

4 — Změněn na zákon č. 3474 ze dne 6. prosince 1928.

5 — Ministero dell'Economia e delle Finanze.

6 — Decreto legislativo.

7 — GURI č. 190 ze dne 17. srpna 1998, s 3 (dále jen nařízení č. 283/1998).

8 — Ente pubblico economico.

9 — Čl. 3 odst. 1 nařízení č. 283/1998.

správní orgány a provádělo dohled nad jejími usneseními [10]. Jak však již bylo od počátku zamýšleno [11], byla ETI dne 23. června 2000 přeměněna na akciovou společnost Ente Tabacchi Italiani – ETI SpA. Její základní kapitál byl zprvu ze 100% držen ministerstvem hospodářství a financí. Nakonec byla v roce 2003 ETI privatizována a od té doby je kontrolována výhradně společností British American Tobacco plc, holdingovou společností anglického práva, která patří ke skupině BAT – British American Tobacco.

12. Sama AAMS zastává ode dne 1. března 1999 již jen úkoly vyžadující výkon veřejné moci v oblasti tabákových výrobků [12] a neprovádí zde již žádnou hospodářskou činnost. V oblasti sázek a hazardních her, zejména v oblasti loterijní činnosti, však AAMS podle informací, které má k dispozici Soudní dvůr pokračovala ve své hospodářské činnosti i po tomto datu.

III – Skutkový stav a původní řízení

13. Rozhodnutím č. 11795 ze dne 13. března 2003 [13] konstatovala Autorità Garante, že v období od roku 1993 do roku 2001 vytvořily různé společnosti skupiny Philip Morris [14] kartelovou dohodu nejprve s AAMS a později s ETI, jejíž cílem a výsledkem bylo závažné a trvalé narušení hospodářské soutěže v oblasti maloobchodních cen cigaret na italském tuzemském trhu. Z důvodu porušení čl. 2 odst. 2 písm. a) a písm. b) zákona č. 287/1990 uložila Autorità Garante účastníkům kartelové dohody peněžitou pokutu, která pro Philip Morris činila celkem 50 milionů eur a pro ETI 20 milionů eur. Krom toho uložila Autorità Garante účastníkům kartelové dohody, aby ukončili protiprávní jednání.

14. Ve svém rozhodnutí přičetla Autorità Garante ETI rovněž účast AAMS na kartelové dohodě v období před 1. březnem 1999 a odůvodnila to ukončením hospodářské činnosti AAMS v oblasti výroby a odbytu tabákových výrobků, jakož i převzetí této hospodářské činnosti ETI.

15. Proti rozhodnutí Autorità Garante podaly Philip Morris a ETI žaloby u Tribunale amministrativo regionale del Lazio – Roma [15] (dále jen „TAR"). Žaloby Philip

10 — Takto vysvětlení italské vlády na dotaz Soudního dvora.

11 — Čl. 1 odst. 6 nařízení č. 283/1998.

12 — Jako příklady byly jmenovány kontrola oběhu kuřáckých výrobků a vydávání koncesí na prodej zpracovaného tabáku veřejnosti.

13 — Provvedimento 13 marzo 2003, n. 11795, I 479 „Variazione di prezzo di alcune marche di tabacchi" (*Bollettino settimanale*, ročník XIII, č. 11/2003, s. 5). Tomuto rozhodnutí předcházelo šetření zahájené v červnu 2001.

14 — Philip Morris Products SA, Philip Morris Holland BV, Philip Morris GmbH, Philip Morris Products Inc. a Philip Morris International Management SA. Tyto podniky budou dále pro zjednodušení označovány společně jako „Philip Morris".

15 — Správní soud pro oblast Lazio se sídlem v Římě.

Morris v prvním stupni byly neúspěšné, avšak TAR vyhověl ETI do té míry, že jí nesmí být přičtena účast AAMS na kartelové dohodě. To vedlo k částečnému zrušení opatření Autorità Garante. Přitom se TAR opíral o zásadu osobní odpovědnosti ve smyslu článků 1 a 7 zákona č. 689/81, na kterou odkazuje článek 31 zákona č. 287/1990 a uvedl, že stejná zásada platí i v právu Společenství. Kritérium objektivní hospodářské návaznosti lze uplatnit pouze ve výjimečných případech, které je třeba vykládat restriktivně, a které zde nejsou dány.

16. Poté, co ETI a Philip Morris jakož i Autorità Garante podali opravné prostředky proti rozsudku v prvním stupni, probíhá tento právní spor nyní před italským Consiglio di Stato [16] (dále rovněž: předkládající soud) jakožto nejvyšším správním soudem. Consiglio di Stato již zamítl výtky ETI a Philip Morris ohledně existence kartelového deliktu a nyní zkoumá otázku přičitatelnosti účasti AAMS na kartelové dohodě ETI pro období „před jejím vznikem", kterou v opravném prostředku nadhodila Autorità Garante.

16 — Státní rada.

IV – Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce a řízení před Soudním dvorem

17. Usnesením ze dne 8. listopadu 2005, došlým Soudnímu dvoru dne 27. června 2006, se rozhodl Consiglio di Stato přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Jaké kritérium má být použito ve smyslu článků 81 a následujících ES a obecných zásad práva Společenství pro určení, kterému podniku mají být uloženy sankce za porušení pravidel hospodářské soutěže v případě, kdy v rámci jednotně sankcionovaného jednání vyvíjel konečnou fázi jednání podnik, který je v daném hospodářském odvětví nástupcem původně činného podniku, jestliže původní instituce sice nezanikla, ale každopádně již nevyvíjí v hospodářském odvětví dotčeném sankcionovaným protiprávním jednáním podnikatelskou činnost?

2) Je při určení subjektu, který může být sankcionován, věcí správního orgánu příslušného k provádění antimonopolní právní úpravy, aby volně posoudil výskyt okolností, jenž odůvodňují, že je hospodářskému nástupci přičtena odpovědnost za porušení pravidel hospodářské soutěže, kterého se dopustila právnická osoba, jejímž je nástupcem, i když tato

právnická osoba nepřestala ke dni rozhodnutí existovat, tak aby užitečný účinek pravidel v oblasti hospodářské soutěže nebyl ohrožen změnami v právní struktuře podniků?“

18. ETI, Philip Morris, italská vláda a Komise Evropských společenství podali před Soudním dvorem písemná i ústní vyjádření.

V – Posouzení

A – *Přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce*

19. Předmětem sporu v původním řízení před italskými soudy je rozhodnutí italského orgánu pro hospodářskou soutěž, Autorità Garante, ve věci týkající se kartelové dohody. Toto rozhodnutí se opírá pouze o vnitrostátní kartelové právo, přesněji řečeno o zákon č. 287/1990. Pro posouzení jeho legality považuje předkládající soud za nutný rovněž výklad práva hospodářské soutěže Společenství. Přitom odkazuje na čl. 1 odst. 4 zákona č. 287/1990, podle kterého jsou zásady práva hospodářské soutěže Společenství základem pro výklad předpisů v hlavě I uvedeného zákona, a jsou tedy relevantní i pro vnitrostátní právo.

20. Vzhledem k tomu je dán podnět k následujícím úvahám o přípustnosti předběžných otázek, zejména k jejich relevantnosti pro účely rozhodnutí.

1. Úvodní poznámky

21. Samotná okolnost, že právo Společenství je v projednávaném případě relevantní pouze prostřednictvím odkazu ve vnitrostátním právu, neodporuje relevantnosti předběžných otázek Consiglio di Stato pro účely rozhodnutí jakož i příslušnosti Soudního dvora k odpovědi na tyto otázky.

22. Podle ustálené judikatury, která se vztahuje k rozsudku Dzodzi (dále rovněž: „judikatura Dzodzi“) [17], totiž ani znění člán-

17 — Rozsudek ze dne 18. října 1990, Dzodzi (C-297/88 a C-197/89, Recueil, s. I-3763, bod 36); viz krom toho rozsudky ze dne 8. listopadu 1990, Gmurzynska-Bscher (C-231/89, Recueil, s. I-4003, bod 25), ze dne 17. července 1997, Leur-Bloem (C-28/95, Recueil, s. I-4161, bod 25) a Giloy (C-130/95, Recueil, s. I-4291, bod 21), ze dne 11. ledna 2001, Kofisa Italia (C-1/99, Recueil, s. I-207, bod 21), ze dne 17. března 2005, Feron (C-170/03, Sb. rozh. s. I-2299, bod 11), ze dne 16. března 2006, Poseidon Chartering (C-3/04, Sb. rozh. s. I-2505, bod 15), a ze dne 14. prosince 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (C-217/05 Sb. rozh. s. I-11987, bod 19); podobně rozsudek ze dne 7. ledna 2003, BIAO (C-306/99, Recueil, s. I-1, bod 90).

ku 234 ES, ani smysl a účel řízení o předběžné otázce nebrání odpovědi na předběžné otázky týkající se výkladu ustanovení práva Společenství, na které vnitrostátní právo členského státu pouze odkazuje za účelem úpravy čistě vnitrostátních skutkových podstat.

23. Naopak, jak již Soudní dvůr několikrát uznal, je zjevně v zájmu právního řádu Společenství, aby za účelem zamezení rozdílů ve výkladu mělo každé ustanovení práva Společenství jednotný výklad bez ohledu na okolnosti, za kterých má být použito [18].

24. V oblasti práva hospodářské soutěže je tento zájem na co možná nejjednotnějším výkladu a uplatnění ustanovení platných na úrovni Společenství zvláště výrazný [19], neboť v této oblasti vnitrostátní právo velmi často vychází z práva Společenství. Toto neplatí až od vstupu v platnost nařízení (ES) č. 1/2003 [20], jímž došlo k velmi úzké souhře mezi vnitrostátním právem hospodářské soutěže a právem Společenství. Již před vstupem tohoto nařízení v platnost, tj. ještě v rámci časové působnosti nařízení č. 17 [21], se vnitrostátní právo hospodářské soutěže mnohých členských států řídilo rovněž při řešení čistě vnitrostátních skutkových podstat právem Společenství. Posledně uvedené se týká v neposlední řadě italského zákona č. 287/1990, který se použije ve sporu v původním řízení.

25. Za těchto okolností má také zvláštní význam spolupráce Soudního dvora a vnitrostátních soudů v oblasti práva hospodářské soutěže. Přispívá k co možná největší právní jistotě a ke srovnatelným podmínkám hospodářské soutěže pro všechny hospodářské subjekty, na které se – přímo či nepřímo – použije právo Společenství.

26. Přesto vyjadřuje Komise pochybnosti k přípustnosti žádosti o rozhodnutí

18 — Rozsudky Dzodzi (uvedený výše v poznámce pod čarou 17, bod 37) a ze dne 25. června 1992, Federconsorzi (C-88/91, Recueil, s. I-4035, bod 7); podobně rozsudky uvedené v poznámce pod čarou 17 Leur-Bloem (bod 32), Giloy (bod 28), Kofisa Italia (bod 32), Poseidon Chartering (bod 16) a Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (bod 20), jakož i rozsudky ze dne 11. října 2001, Adam (C-267/99, Recueil, s. I-7467, bod 27), ze dne 15. ledna 2002, Andersen a Jensen (C-43/00, Recueil, s. I-379, bod 18), ze dne 15. května 2003, Salzmann (C-300/01, Recueil, s. I-4899, bod 34), a zde dne 29. dubna 2004, British American Tobacco (C-222/01, Recueil, s. I-4683, bod 40). Viz krom toho judikaturu Soudního dvora k jeho oprávnění vykládat ustanovení smíšených mezinárodních smluv, zejména rozsudek ze dne 16. června 1998, Hermès (C-53/96, Recueil, s. I-3603, bod 32).

19 — Viz k tomu již mé stanovisko ze dne 13. července 2006 ve věci Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (uvedené výše v poznámce pod čarou 17, body 21 a násl.).

20 — Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82 Smlouvy (Úř. věst. L 1, s. 1, dále jen „nařízení č. 1/2003“) Tímto nařízením byla modernizována pravidla provádění článků 81 ES a 82 ES a vnitrostátní orgány a soudy byly výrazněji zapojeny do uplatnění evropského práva hospodářské soutěže; viz k tomu například šestý, sedmý a patnáctý bod odůvodnění nařízení č. 1/2003 jakož i články 5 a 6 tohoto nařízení.

21 — Nařízení Rady (EHS) č. 17 ze dne 6. února 1962: První nařízení, kterým se provádějí články 85 a 86 Smlouvy (Úř. věst. č. 13, s. 204).

o předběžné otázce. Z různých důvodů nepovažuje judikaturu Dzodzi za relevantní pro projednávaný případ.

27. Předesílám, že mne nepřesvědčila žádná z námitek Komise. Komise se ztrácí v detailech italských předpisů a přitom zapomíná, že v řízení o předběžné otázce není úlohou Soudního dvora vykládat vnitrostátní právo [22]. Komise rovněž opomíjí, že na otázky položené vnitrostátním soudem v právním a faktickém rámci, který tento soud vymezí na svou vlastní odpovědnost a jehož přesnost nepřísluší Soudnímu dvoru ověřovat, se vztahuje domněnka relevance [23]. Jestliže se položené otázky týkají výkladu práva Společenství, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout [24].

28. Dále se budu věnovat jednotlivým námitkám Komise.

22 — Ustálená judikatura; viz rozsudky ze dne 10. ledna 2006, Cassa di Risparmio di Firenze (C-222/04, Sb. rozh. s. I-289, bod 63), a ze dne 13. července 2006, Manfredi (C-295/04 až C-298/04, Sb. rozh. s. I-6619, bod 70).

23 — Rozsudky Salzman (uvedený výše v poznámce pod čarou 18, bod 31), ze dne 1. prosince 2005, Burtscher (C-213/04, Sb. rozh. s. I-10309, bod 35) a ze dne 7. června 2007, Van der Weerd a další (C-222/05 až C-225/05, Sb. rozh. s. I-4233, bod 22).

24 — Ustálená judikatura, viz rozsudky ze dne 15. prosince 1995, Bosman (C-415/93, Recueil, s. I-4921, bod 59), Dzodzi (uvedený výše v poznámce pod čarou 17, bod 35), ze dne 23. listopadu 2006, Asnef-Equifax (C-238/05, Sb. rozh. s. I-11125, bod 15), a Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (uvedený výše v poznámce pod čarou 17, bod 17).

2. Námitky Komise proti přípustnosti

29. Komise vznáší celkem čtyři námitky proti přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Consiglio di Stato. Zaprvé se domnívá, že použitelné italské právní předpisy neobsahují žádný odkaz na právo Společenství. Zadruhé uvádí, že případný odkaz každopádně není nepodmíněný a závazný. Zatřetí neshledává Komise žádný zájem na výkladu práva Společenství. A začtvrté se dovolává absence požadavků práva Společenství.

a) První námitka: Neexistence jakéhokoliv odkazu na právo Společenství

30. Svou první námitkou Komise popírá, že italské právo v případech jako je projednávaný případ vůbec odkazuje na právo Společenství. Podle Komise je třeba vykládat v souladu s právem Společenství pouze hlavu I zákona č. 287/1990. Projednávaný případ se však nevztahuje ke hmotněprávním ustanovením dotyčné hlavy I, ale k předpisům

o sankcích v hlavě II a hlavě VI zákona č. 287/1990, neboť se jedná výlučně o „přičtení sankce" konkrétní fyzické nebo právnické osobě. Potud italské právo právě nevychází z práva Společenství. Pro spor je tedy podle Komise rozhodující pouze vnitrostátní právo.

31. Tuto argumentaci nepovažuji za přesvědčivou. Na rozdíl od toho, co, zdá se, předpokládá Komise, není totiž v žádném případě samozřejmostí, že je třeba zařadit přičtení kartelových deliktů v případě nástupnictví podniků výlučně do oblasti *sankčních norem a* že je možno jej posuzovat zcela izolovaně od *hmotněprávních pravidel hospodářské soutěže,* jakož i od pojmu „podnik". Soudní dvůr totiž nezkoumá otázku přičtení kartelových deliktů pouze v souvislosti s příslušnými ustanoveními o peněžitých pokutách (článek 15 nařízení č. 17 resp. nyní článek 23 nařízení č. 1/2003), ale rovněž v souvislosti s hmotněprávními ustanoveními článku 81 ES [25], přičemž důležitou roli hraje v neposlední řadě kritérium hospodářské návaznosti resp. identity podniku [26].

32. Pokud nyní zamýšlí Consiglio di Stato vydat se v rámci vnitrostátního italského práva hospodářské soutěže obdobnou cestou, nemůže to Soudní dvůr odbýt jakožto zjevně vzdálené, pokud se nechce dostat do rozporu se svou vlastní judikaturou.

33. Soudní dvůr by sice rovněž mohl prohlásit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Consiglio di Stato za nepřípustnou, pokud by bylo *zjevné,* že žádaný výklad práva Společenství nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení [27]. Pokud by tedy bylo jisté, že italské právo v případech jako jsou tyto nevychází z práva Společenství, bylo by třeba odmítnout otázky předložené Soudnímu dvoru k výkladu práva Společenství jako nepřípustné z důvodu nedostatku relevantnosti pro účely rozhodnutí [28].

34. Takto však právě projednávaný případ není postaven. Consiglio di Stato vychází ve svém předkládacím usnesení z toho, že hlava I zákona č. 287/1990 se svým odkazem na

25 — Zvláště výrazné je spojení mezi článkem 81 ES (dříve článek 85 Smlouvy EHS) a otázka přičitatelnosti v rozsudcích ze dne 28. března 1984, CRAM a Rheinzink v. Komise (29/83 a 30/83, Recueil, s. 1679, bod 9), a ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 59).

26 — Rozsudky CRAM a Rheinzink v. Komise (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 9) jakož i ze dne 8. července 1999, Komise v. Anic Partecipazioni (C-49/92 P, Recueil, s. I-4125, bod 145).

27 — Ustálená judikatura, viz rozsudky Bosman (uvedený výše v poznámce pod čarou 24, body 59 a 61), ze dne 10. ledna 2006, IATA a ELFAA (C-344/04, Sb. rozh. s. I-403, bod 24), Asnef-Equifax (uvedený výše v poznámce pod čarou 24, bod 17) a Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (uvedený výše v poznámce pod čarou 17, bod 17).

28 — V tomtéž smyslu rovněž rozsudky Dzodzi (bod 40), Gmurzynska-Bscher (bod 23), Leur-Bloem (bod 26), Giloy (bod 22) a Kofisa Italia (bod 22), uvedené v poznámce pod čarou 17.

právo Společenství má pro spor v původním řízení význam [29]. Pouze toto stanovení vnitrostátního právního rámce je pro Soudní dvůr v rámci řízení o předběžné otázce závazné.

35. Jak již bylo uvedeno, nepřísluší Soudnímu dvoru, aby se v rámci řízení o předběžné otázce vyjadřoval k výkladu vnitrostátních ustanovení ani aby rozhodoval, zda je jejich výklad provedený předkládajícím soudem správný [30]. Zejména je v případě jako je projednávaný případ pouze úkolem předkládajícího soudu, aby stanovil přesný dosah odkazu vnitrostátního práva na právo Společenství; Soudní dvůr nemůže ve své odpovědi předkládajícímu soudu zohlednit obecnou systematiku ustanovení vnitrostátního práva, která zároveň s odkazem na právo Společenství stanoví rozsah tohoto odkazu [31].

36. První námitka Komise tedy nebyla prokázána.

b) Druhá námitka: Neexistence nepodmíněného a závazného odkazu na právo Společenství

37. Svou druhou námitkou Komise uplatňuje, že dokonce i v případě použitelnosti odkazu není tento odkaz na právo Společenství v čl. 1 odst. 4 zákona č. 287/1990 přímý a bezpodmínečný; dále zde není výklad práva Společenství Soudním dvorem pro vnitrostátní soudy závazný. Jako v případě Kleinwort Benson [32] je proto žádost o rozhodnutí o předběžné otázce v projednávaném případě nepřípustná.

38. Toto tvrzení rovněž není přesvědčivé.

39. Také podle rozsudku Kleinwort Benson je totiž rozhodující, zda vnitrostátní zákonodárce činí rozdíl mezi čistě vnitrostátními skutkovými stavy a skutkovými stavy upravenými právem Společenství nebo zda hodlá s oběma druhy skutkových stavů nakládat stejně a vychází proto u obou z práva Společenství [33]. Přitom je irelevantní, zda

29 — Na jednání před Soudním dvorem odkázal Philip Morris pro doplnění na rozsudek Consiglio di Stato č. 1189 ze dne 2. března 2001 (zde zejména oddíly 4.4 a násl.), v němž sám předkládající soud ohledně sankčních norem vychází z práva Společenství a z judikatury Soudního dvora.

30 — Rozsudky ze dne 3. října 2000, Corsten (C-58/98, Recueil, s. I-7919, bod 24), ze dne 29. dubna 2004, Orfanopoulos a Oliveri (C-482/01 a C-493/01, Recueil, s. I-5257, bod 42), a ze dne 12. ledna 2006, Turn- und Sportunion Waldburg (C-246/04, Sb. rozh. s. I-589, bod 21).

31 — Rozsudky Dzodzi (body 41 a 42) a Leur-Bloem (bod 33), uvedené v poznámce pod čarou 17.

32 — Rozsudek ze dne 28. března 1995, Kleinwort Benson (C-346/93, Recueil, s. I-615).

33 — Viz v tomto smyslu úvahy týkající se věci Kleinwort Benson v pozdějších rozsudcích, zejména Leur-Bloem (body 29 na konci a 31), Giloy (body 25 na konci a 27) a Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (body 21 na konci a 22), uvedené v poznámce pod čarou 17. O stejné úvahy se opírá rozsudek Poseidon Chartering (uvedený výše v poznámce pod čarou 17, bod 17).

vnitrostátní právo odkazuje na právo Společenství výslovně či pouze implicitně; rozhodující je spíše *obsahová orientace* na právo Společenství [34].

40. Italský zákonodárce nečinil, pokud je patrné, žádný rozdíl mezi čistě vnitrostátními skutkovými stavy a skutkovými stavy upravenými právem Společenství. V obou případech se uplatní spíše odkaz na právo Společenství podle čl. 1 odst. 4 zákona č. 287/1990. Již tato skutečnost hovoří pro přípustnost předběžných otázek Consiglio di Stato ve smyslu judikatury Dzodzi, včetně rozsudku Kleinwort Benson.

41. Na rozdíl od názoru Komise není krom toho projednávaný případ nijak srovnatelný s věcí Kleinwort Benson.

42. Jednak se ve věci Kleinwort Benson omezil vnitrostátní zákonodárce na částečné použití evropského práva (dotčena byla Bruselská úmluva) za vzor a rovněž pouze částečně převzal její pojmy. Vnitrostátní právo se opíralo o evropské právo, avšak neobsahovalo na něj žádný přímý a bezpodmínečný odkaz, ale dokonce od něho výslovně připustilo odchylky jakož i změny, „jež mají za následek rozdíly" [35].

43. Takový skutkový stav zde s ohledem na čl. 1 odst. 4 zákona č. 287/1990 není patrný. Uvedený předpis obsahuje spíše výslovný odkaz na „zásady práva hospodářské soutěže Evropských společenství". Ani ze znění tohoto předpisu, ani z předkládacího usnesení nebo ze spisu každopádně nevyplývá, že tento odkaz na právo Společenství je nějakým způsobem podmíněn.

44. Krom toho musely vnitrostátní soudy podle vnitrostátních ustanovení použitelných ve věci Kleinwort Benson judikaturu Soudního dvora ve vnitrostátních skutkových stavech pouze „zohlednit", aniž by na ni byly vázány [36].

34 — Zvláště jasně v tomto smyslu rozsudek BIAO (uvedený výše v poznámce pod čarou 17, body 92 a 93).

35 — Rozsudek Kleinwort Benson (uvedený výše v poznámce pod čarou 32, body 9 a 10 jakož i 16 až 18). Tyto aspekty rozsudku Kleinwort Benson podtrhuje Soudní dvůr i později, např. ve svých rozsudcích Leur-Bloem (bod 29), Giloy (bod 25), Kofisa Italia (bod 30), BIAO (bod 93) a Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (bod 21), uvedené v poznámce pod čarou 17.

36 — Rozsudek Kleinwort Benson (uvedený výše v poznámce pod čarou 32, body 10 a 20 až 23). Tento aspekt rozsudku Kleinwort Benson podtrhuje Soudní dvůr i později, např. ve svých rozsudcích Leur-Bloem (bod 29) a Giloy (bod 25), uvedené v poznámce pod čarou 17.

45. Ani o takovou nedostatečnou vázanost vnitrostátních soudů se v projednávaném případě na rozdíl od názoru Komise nemůže jednat: Výklad právních předpisů obsažených v hlavě I zákona č. 2871/1990 „se provede podle zásad práva hospodářské soutěže Evropských společenství“ (čl. 1 odst. 4 zákona č. 287/1990). Ani ze znění tohoto předpisu ani z předkládacího usnesení nebo spisu nevyplývá, že v rámci tohoto výkladu by byla judikatura Soudního dvora nezávazná [37].

46. Komise sama neposkytuje žádný důkaz pro své tvrzení, že právo Společenství je pro uživatele práva v Itálii pouze jedním z více prvků při výkladu příslušných vnitrostátních právních předpisů, nikoliv však rozhodujícím, a že italské soudy nejsou ze zákona povinny převést judikaturu Soudního dvora do vnitrostátního práva. Všichni další účastníci řízení zdůraznili na jednání, že italské soudy jsou v každém případě jako je projednávaný případ vázány judikaturou Soudního dvora.

47. Konečně by však mělo být rozhodující, zda odpověď na předběžné otázky *může být pro* předkládající soud *užitečná* či nikoliv. Řízení o předběžné otázce je totiž podle článku 234 ES nástrojem soudní spolupráce, prostřednictvím něhož Soudní dvůr může dát vnitrostátním soudům k dispozici pokyny k výkladu práva Společenství, které jim mohou být užitečné při posouzení účinků vnitrostátního právního předpisu v právním sporu, který musejí rozhodnout [38]. S ohledem na tuto užitečnost přísluší předkládajícímu soudu prostor k uvážení [39].

48. Na základě výše uvedeného neobstojí ani druhá námitka Komise.

c) Třetí námitka: Neexistence zájmu na výkladu práva Společenství

49. Svou třetí námitkou Komise tvrdí, že v projednávaném případě neexistuje – na rozdíl od věcí Bronner [40] a Asnef-Equifax [41] – zájem na výkladu práva Společenství, neboť právo Společenství nemůže být od začátku použito souběžně s vnitrostátním právem.

37 — Za srovnatelných okolností Soudní dvůr odmítl paralelu k věci Kleinwort Benson, např. v rozsudcích Kofisa Italia (bod 31) a Poseidon Chartering (bod 18), uvedených v poznámce pod čarou 17.

38 — Rozsudky Salzmann (uvedený výše v poznámce pod čarou 18, bod 28) a ze dne 4. prosince 2003, EVN a Wienstrom (C-448/01, Recueil, s. I-14527, bod 77).

39 — V tomto smyslu ustálená judikatura k relevantnosti předběžných otázek pro účely rozhodnutí, viz Rozsudky Bosman (uvedený výše v poznámce pod čarou 24, bod 59), EVN a Wienstrom (uvedený výše v poznámce pod čarou 38, bod 74), Asnef-Equifax (uvedený výše v poznámce pod čarou 24, bod 15) a Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (uvedený výše v poznámce pod čarou 17, bod 16).

40 — Rozsudek ze dne 26. listopadu 1998, Bronner (C-7/97, Recueil, s. I-7791).

41 — Rozsudek uvedený v poznámce pod čarou 24.

50. Rovněž tento argument není přesvědčivý. Komise přehlíží, že judikatura Dzodzi není omezena pouze na případy, ve kterých mohou být vnitrostátní právo a právo Společenství případně použitelné souběžně.

51. Kartelové právo se sice vyznačuje především tím, že celkem často mohou být na stejný skutkový stav použitelná jak vnitrostátní ustanovení tak i ustanovení práva Společenství [42]. K tomu dochází vždy, když se oblasti působnosti vnitrostátního kartelového práva a práva Společenství protínají, pokud se tedy na dohody mezi podniky neuplatní pouze vnitrostátní kartelové právo, ale rovněž článek 81 ES, zejména protože mohou ovlivnit obchod mezi členskými státy ve smyslu tohoto ustanovení. Již před vstoupením nařízení č. 1/2003 v platnost byl v těchto případech zvláště zjevný zájem na jednotném výkladu a použití práva Společenství [43].

52. Z toho však v žádném případě nevyplývá, že zájem na odpovědi na předběžné otázky ve smyslu judikatury Dzodzi je dán pouze při souběžném použití vnitrostátních ustanovení a ustanovení práva Společenství. Tato judikatura se naopak dosud týkala převážně případů, ve kterých nebyla oblast působnosti práva Společenství jako taková dána a proto nebylo již od počátku souběžné použití práva Společenství a vnitrostátního práva předmětem diskuse [44].

53. Rovněž v právu hospodářské soutěže se zájem na jednotném výkladu a použití práva Společenství neomezuje pouze na případy, ve kterých se právo Společenství a vnitrostátní právo použijí souběžně, neboť jsou dány oblasti působnosti obou. Zákonodárství mnohých členských států vychází rovněž u *čistě vnitrostátních skutkových stavů*, které spadají výlučně do oblasti působnosti vnitrostátního práva hospodářské soutěže, z příslušných ustanovení práva Společenství, takže toto právo se zde *použije nepřímo*. Tuto tendenci nelze vysledovat až od vstupu v platnost – v projednávaném případě ještě nepoužitelného – nařízení č. 1/2003. Zde dotčené předpisy italského práva hospodář-

42 — Rozsudek ze dne 13. února 1969, Walt Wilhelm (14/68, Recueil, s. 1, bod 3); v tomto smyslu rozsudky ze dne 10. července 1980, Giry a Guerlain (253/78 a 1/79 až 3/79, Recueil, s. 2327, bod 15), ze dne 16. července 1992, Asociación Española de Banca Privada a další (C-67/91, Recueil, s. I-4785, bod 11), Bronner (uvedený výše v poznámce pod čarou 40, bod 19) a Asnef-Equifax (uvedený výše v poznámce pod čarou 24, bod 20).

43 — Od vstupu v platnost nařízení č. 1/2003 je vnitrostátním orgánům hospodářské soutěže a soudům izolované použití vnitrostátního práva hospodářské soutěže dokonce výslovně zakázáno, pokud případ spadá současně do oblasti působnosti čl. 81 ES. Na takové případy musí být dále uplatňován podle nařízení č. 1/2003 současně s vnitrostátním právem hospodářské soutěže rovněž čl. 81 ES (čl. 3 odst. 1 nařízení), přičemž je třeba respektovat přednostní hodnocení práva Společenství (v tomto smyslu čl. 3 odst. 2 první věta nařízení).

44 — Zvláště výrazná je tato skutečnost např. v rozsudcích Leur-Bloem (bod 27), Giloy (bod 23), BIAO (bod 90), Feron (bod 10) a Poseidon Chartering (bod 17), uvedených v poznámce pod čarou 17, dále v rozsudku Andersen a Jensen (uvedený výše v poznámce pod čarou 18, body 16 a 19).

ské soutěže, které byly přijaty již v roce 1990, názorně ukazují, že již dávno předtím byla v praxi uplatňována taková obsahová orientace na právo Společenství.

54. Nezávisle na tom, zda se právo hospodářské soutěže Společenství použije *souběžně* s vnitrostátním právem nebo zda bude relevantní pro čistě vnitrostátní skutkové stavy pouze *nepřímo* prostřednictvím odkazu ve vnitrostátním kartelovém právu, by se mělo vykládat a uplatňovat jednotně, aby byla zajištěna co možná největší právní jistota a srovnatelné podmínky hospodářské soutěže pro všechny hospodářské subjekty, na které se – přímo či nepřímo – použije právo Společenství. Zajistit tento stav je v případech se vztahem k právu hospodářské soutěže jeden z hlavních cílů řízení o žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle článku 234 ES.

55. V důsledku toho uznává rovněž Soudní dvůr v případech týkajících se práva hospodářské soutěže přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce nejen tehdy, kdy se zdá být možné souběžné použití práva hospodářské soutěže Společenství a vnitrostátního kartelového práva [45], ale rovněž tehdy, kdy se uplatní pouze vnitrostátní právo a právo hospodářské soutěže Společenství je relevantní pouze nepřímo prostřednictvím odkazu ve vnitrostátním právu [46].

56. Také třetí námitka Komise tedy neobstojí.

d) Čtvrtá námitka: Neexistence požadavků práva Společenství

57. Čtvrtá a poslední námitka Komise se opírá o článek 5 nařízení č. 1/2003, přesněji řečeno o jeho čtvrtou odrážku. Z tohoto předpisu vyplývá, že vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž v kartelovém řízení vždy ukládají *sankce stanovené v příslušném vnitrostátním právu*, a sice dokonce i tehdy, když uplatňují právo Společenství (článek 81 ES). Z toho Komise dovozuje, že právo Společenství v případě jako je projednávaný případ, ve kterém se jedná pouze o „přičtení sankce", žádné požadavky nestanoví. Proto také neexistuje žádný zájem na jeho výkladu.

45 — Rozsudky Bronner (uvedený výše v poznámce pod čarou 40, body 18 až 20) a Asnef-Equifax (uvedený výše v poznámce pod čarou 24, body 19 až 21).

46 — Rozsudek Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (uvedený výše v poznámce pod čarou 17, zejména body 19 až 22).

58. Tento názor není přesvědčivý. Jak již bylo totiž uvedeno [47], není totiž v žádném případě samozřejmostí, že je třeba zařadit přičtení kartelových deliktů v případě nástupnictví podniků výlučně do oblasti *sankčních norem a* že je možno jej posuzovat zcela izolovaně od *hmotněprávních pravidel hospodářské soutěže,* jakož i od pojmu „podnik".

59. Nejde zde v prvé řadě o otázku, zda se mohou například uplatnit trestněprávní sankce nebo sankce z oblasti správního práva a zda mohou být takové sankce případně uloženy fyzickým osobám jako jsou jednatelé podniků podílejících se na kartelové dohodě. Spíše je třeba zjistit, zda může být vůbec podnik činěn odpovědným za kartelový delikt spáchaný v určité době jiným podnikem. Na rozdíl od stanoviska Komise se tento problém nedá zúžit na pouhé „přičtení sankce", ale jedná se celkově o *přičtení kartelových deliktů.* V souladu s tím neposuzuje Soudní dvůr tuto otázku pouze v souvislosti s příslušnými ustanoveními o sankcích, ale rovněž v souvislosti s *hmotněprávními ustanoveními* článku 81 ES [48].

60. Čtvrtá odrážka článku 5 nařízení č. 1/2003 však podává vysvětlení pouze ohledně *sankčních předpisů,* které může uplatnit vnitrostátní orgán v kartelovém řízení, které provádí. V důsledku toho nepřipouští toto ustanovení žádné jednoznačné závěry pro odpověď na zde projednávanou otázku *přičtení kartelových deliktů v* případě nástupnictví podniků.

61. Tato čtvrtá námitka Komise musí být tudíž rovněž odmítnuta.

3. Závěrečná poznámka k přípustnosti

62. Jen pro úplnost budiž poznamenáno, že také z rozsudku Ynos [49] nevyplývá nic, co by odporovalo uplatnění judikatury Dzodzi na projednávaný případ.

63. V případě Ynos neopustil Soudní dvůr judikaturu Dzodzi. Spíše zde odmítl svou pravomoc k odpovědi na žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, neboť skutkový stav tohoto řízení se udál ještě před přístupem dotyčného členského státu k Evropské unii,

47 — Viz k tomu úvahy k první námitce Komise, zejména bod 31 tohoto stanoviska.

48 — Viz opět bod 31 tohoto stanoviska jakož i rozsudky CRAM a Rheinzink v. Komise (bod 9) a Aalborg Portland a další v. Komise (bod 59), uvedené v poznámce pod čarou 25.

49 — Rozsudek ze dne 10. ledna 2006, Ynos (C-302/04, Sb. rozh. s. I-371).

tedy *mimo časovou oblast působnosti práva Společenství* [50]. Soudní dvůr totiž spatřuje svou pravomoc k vykládání práva Společenství pokud jde o jeho použití v novém členském státě teprve ode dne přistoupení [51].

4. Dílčí výsledek

64. Na základě výše uvedených úvah jsem dospěla k závěru, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je přípustná.

B – *Obsahové posouzení předběžných otázek*

65. Podstatou obou otázek předkládajícího soudu je, za jakých podmínek dovoluje právo Společenství přičtení kartelového deliktu nástupci účastníka kartelové dohody [52] (první otázka) a zda mají orgány pro hospodářskou soutěž v rámci takového přičtení případně prostor k uvážení (druhá otázka).

66. Na odpovědích závisí v původním řízení, zda Autorità Garante správně přičetla ETI účast na kartelové dohodě AAMS nebo zda měla spíše přičíst odpovědnost AAMS a ETI odděleně a pouze na dobu trvání jejich dotyčné účasti na kartelové dohodě. Italská vláda se vyslovuje pro přičtení odpovědnosti ETI, avšak sama ETI i Philip Morris a Komise zastávají opačné stanovisko.

1. Kritéria pro přičtení kartelových deliktů (první otázka)

67. První otázka Consiglio di Stato je věnována kritériím pro přičtení kartelových deliktů v případě nástupnictví podniků.

68. Základní problém přičtení kartelových deliktů spočívá v tom, že adresáti pravidel hospodářské soutěže a adresáti rozhodnutí orgánů pro hospodářskou soutěž nejsou nutně totožní.

50 — Rozsudek Ynos (uvedený výše v poznámce pod čarou 49, bod 37).

51 — Rozsudek Ynos (uvedený výše v poznámce pod čarou 49, bod 36).

52 — Podobný problém přičtení kartelových deliktů v rámci koncernu, např. mezi mateřskou a dceřinou společností, není předmětem projednávaného případu a proto nebude dále detailněji pojednán. Ani tento případ se netýká otázky, zda a za jakých okolností je nástupce na trhu odpovědný za závazky, které vyplývají z peněžitých pokut, jež byly uloženy jeho předchůdci.

69. Zatímco se totiž pravidla hospodářské soutěže obrací na *podniky* a použijí se na ně nezávisle na jejich organizaci a právní formě přímo, rozhodnutí orgánů pro hospodářskou soutěž, které sankcionují porušení pravidel hospodářské soutěže, směřují pouze vůči *osobám*, v neposlední řadě proto, že taková rozhodnutí musejí být případně vykonána [53]. Proto se v každém případě, ve kterém trestá orgán pro hospodářskou soutěž kartelový delikt, nabízí otázka přičtení tohoto deliktu konkrétní osobě [54].

a) Osobní odpovědnost a hospodářská návaznost

70. Při volbě kritérií přičtení musí být brán zřetel na sankční charakter uložených opatření, jakož i přihlédnuto k jejich smyslu a účelu: Opatření slouží účinnému prosazení pravidel hospodářské soutěže na ochranu hospodářské soutěže před narušováním [čl. 3 odst. 1 písm. g) ES]; proto mají odradit hospodářské subjekty od páchání kartelových deliktů [55].

— Zásada osobní odpovědnosti

71. Ze sankčního charakteru opatření uložených k potrestání kartelových deliktů – zejména peněžitých pokut – vyplývá, že se jedná o oblast, která je přinejmenším příbuzná trestnímu právu. Pro přičtení kartelových deliktů je proto rozhodující *zásada osobní odpovědnosti* [56], která je jako taková zakotvena v principu právního státu a v zásadě zavinění [57]. Osobní odpovědnost znamená, že kartelový delikt je třeba přičíst té fyzické nebo právnické osobě, která pro-

53 — Podle čl. 256 odst. 1 ES jsou rozhodnutí Komise, která ukládají peněžitý závazek, podkladem pro výkon rozhodnutí. V německé jazykové verzi chybí objasňující poznámka, avšak z celé řady jiných jazykových verzí lze odvodit, že se musí jednat o vykonatelnost rozhodnutí, která byla vydána vůči fyzickým a právnickým osobám; viz francouzské („personnes"), italské („persone"), anglické („persons"), portugalské („pessoas") a španělské („personas") jakož i – zvláště výrazná – nizozemská verze („natuurlijke of rechtspersonen").

54 — Zvláště výrazný je v tomto ohledu rozsudek Soudu ze dne 17. prosince 1991, Enichem Anic v. Komise (T-6/89, Recueil, s. II-1623, bod 236); v tomtéž smyslu rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 60).

55 — Viz k tomu již rozsudek ze dne 15. července 1970, ACF Chemiefarma v. Komise (41/69, Recueil, s. 661, bod 173), podle něhož spočívá smysl sankcí za kartelové delikty „zejména v potlačování protiprávních jednání, jakož i v předcházení jejich opakování"; viz rovněž rozsudek ze dne 7. června 2006, Britannia Alloys & Chemicals v. Komise (C-76/06 P, Sb. rozh. s. I-4405, bod 22). Ohledně cíle předcházení budoucím protiprávním jednáním prostřednictvím odrazení viz krom toho rozsudky ze dne 29. července 2006, Showa Denko v. Komise (C-289/04 P, Sb. rozh. s. I-5859, bod 61) a SGL Carbon v. Komise (C-308/04 P, Sb. rozh. s. I-5977, bod 37).

56 — Rozsudek Komise v. Anic Partecipazioni (uvedený výše v poznámce pod čarou 26, bod 145). Rovněž ve vnitrostátních právních řádech členských států představuje zásada osobní odpovědnosti zpravidla východisko pro přičitatelnost kartelových deliktů.

57 — Viz k tomu stanovisko generálního advokáta Ruiz-Jarabo Colomer ze dne 11. února 2003 ve věci C-204/00 P (Aalborg Portland v. Komise, Recueil, s. I-123, I-133, zejména body 63 až 65). Zásada zavinění je vyjádřena rovněž například v čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003, podle něhož se peněžitou pokutou stíhá *úmyslné* nebo *nedbalostní* jednání.

vozuje podnik podílející se na kartelové dohodě [58]; jinými slovy je odpovědný nositel práva tohoto podniku.

72. Orientací na osobní odpovědnost je zpravidla rovněž přispíváno k účinnému prosazení pravidel hospodářské soutěže, neboť provozovatel podniku má rozhodující vliv na jeho chování na trhu; toto chování má pod vlivem uložených sankcí nově usměrnit tak, aby se podnik v budoucnu choval v souladu s pravidly hospodářské soutěže. Sankce má zároveň obecně preventivní účinek, který spočívá v tom, že odrazuje ostatní hospodářské subjekty od páchání kartelových deliktů.

73. Na základě přeměn, převodů podniku a jiných změn se ovšem může stát, že osoba, která provozuje v okamžiku stíhání kartelového deliktu podnik podílející se na kartelové dohodě, již není totožná s osobou, která podnik provozovala během protiprávního jednání. Potom vyplývá ze zásady osobní odpovědnosti, že kartelový delikt je v zásadě třeba přičíst té fyzické nebo právnické osobě, která provozovala podnik v době protiprávního jednání (*původní provozovatel*), i když je v době rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž za tento podnik odpovědná jiná osoba (*nový provozovatel*) [59]; jestliže podnik pokračoval v protiprávním jednání i v době odpovědnosti nového provozovatele, je třeba přičíst kartelový delikt novému provozovateli až od okamžiku převzetí podniku [60].

— Nebezpečí příliš formalistického zacházení se zásadou osobní odpovědnosti

74. Pokud však původní provozovatel podniku již neexistuje nebo pokud již nevyvíjí žádnou významnou hospodářskou činnost, hrozí, že sankce za kartelový delikt se vůbec neuplatní. Příliš formalistické zacházení se zásadou osobní odpovědnosti by tedy mohlo vést k tomu, že bude zmařen smysl a účel sankcí za kartelové delikty, jmenovitě účinné prosazení pravidel hospodářské soutěže [61]. Krom toho by byl v tomto případě dán přímo

58 — V tomto smyslu rozsudky ze dne 16. listopadu 2000, KNP BT v. Komise (C-248/98 P, Recueil, s. I-9641, bod 71), Cascades v. Komise (C-279/98 P, Recueil, s. I-9693, bod 78), Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise (C-286/98 P, Recueil, s. I-9925, bod 37) a SCA Holding v. Komise (C-297/98 P, Recueil, s. I-10101, bod 27); viz krom toho rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, SCA Holding v. Komise (T-327/94, Recueil, s. II-1373, bod 63).

59 — Viz k tomu znovu judikatura uvedené v poznámce pod čarou 58; v tomtéž smyslu rozsudek Komise v. Anic Partecipazioni (uvedený výše v poznámce pod čarou 26, bod 145).

60 — Viz zejména rozsudek Cascades v. Komise (uvedený výše v poznámce pod čarou 58, body 77 až 80).

61 — Skutečnost, že této okolnosti věnuje Soudní dvůr zvláštní pozornost, se ukazuje například v rozsudcích CRAM a Rheinzink v. Komise (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 9), Komise v. Anic Partecipazioni (uvedený výše v poznámce pod čarou 26, bod 146, poslední věta) a Aalborg Portland a další v. Komise (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 59); viz rovněž rozsudky Soudu ze dne 11. března 1999, NMH Stahlwerke v. Komise (T-134/94, Recueil, s. II-239, bod 127) a ze dne 20. března 2002, HFB a další v. Komise (T-9/99, Recueil, s. II-1487, body 106 a 107).

popud provozovatelům podniků, aby se určitými organizačními změnami cíleně vyhýbali své odpovědnosti vyplývající z práva hospodářské soutěže.

77. Krom toho je třeba existence zvláštních okolností, které odůvodní odklon od zásady osobní odpovědnosti. V tomto ohledu se v judikatuře v zásadě vytvořily dvě skupiny případů.

— Kritérium hospodářské návaznosti

75. Ve smyslu účinného prosazení pravidel hospodářské soutěže proto může být nutné přičíst kartelový delikt *výjimečně* nikoliv původnímu, ale novému provozovateli podniku podílejícího se na kartelové dohodě.

78. Zaprvé se kritérium hospodářské návaznosti uplatní u změn, které se týkají pouze provozovatele podniku podílejícího se na kartelové dohodě a vedou k tomu, že tento již právně neexistuje [65]. Tímto způsobem zajišťuje zohlednění hospodářské návaznosti, že se právnické osoby nevyhnou své odpovědnosti vyplývající z kartelového práva pouhými změnami své právní formy [66]. Totéž musí platit například pro fúzi, u které se původní provozovatel podniku podílejícího se na kartelové dohodě vzdává své právní subjektivity ve prospěch jiné právnické osoby, která se stává jeho právním nástupcem.

76. Takové přičtení novému provozovateli však přichází v úvahu pouze tehdy, pokud tento provozovatel může být z hospodářského úhlu pohledu považován skutečně za nástupce původního provozovatele [62], pokud tedy dále provozuje podnik podílející se na kartelové dohodě [63] (*kritérium hospodářské návaznosti* [64]).

79. Zadruhé používá judikatura kritérium hospodářské návaznosti rovněž při restrukturalizacích v rámci skupiny podniků, u nichž původní provozovatel nepřestane nutně právně existovat, ale nevyvíjí žádnou významnou hospodářskou činnost, dokonce

62 — V tomto smyslu rozsudek ze dne 16. prosince 1975, Suiker Unie a další v. Komise (40/73 až 48/73, 50/73, 54/73 až 56/73, 111/73, 113/73 a 114/73, Recueil, s. 1663, bod 84).

63 — V tomto smyslu rozsudky CRAM a Rheinzink v. Komise (bod 9) a Aalborg Portland a další v. Komise (bod 59), uvedené výše v poznámce pod čarou 25.

64 — Rozsudky Komise v. Anic Partecipazioni (uvedený výše v poznámce pod čarou 26, bod 145) a Aalborg Portland a další v. Komise (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 359).

65 — Rozsudek Komise v. Anic Partecipazioni (uvedený výše v poznámce pod čarou 26, bod 145).

66 — V tomto smyslu rozsudky CRAM a Rheinzink v. Komise (bod 9) a Aalborg Portland a další v. Komise (bod 59), uvedené výše v poznámce pod čarou 25.

ani na jiném trhu než je trh dotčený kartelovou dohodou [67]. Jestliže totiž existuje mezi původním a novým provozovatelem podniku podílejícího se na kartelové dohodě strukturální vazba [68], mohou se dotčené osoby – nezávisle na tom, zda úmyslně nebo neúmyslně – vyhnout své odpovědnosti vyplývající z kartelového práva za pomoci možností právního uspořádání. Tak by se například mohl původní provozovatel podniku stát v důsledku restrukturalizace v rámci skupiny „prázdnou slupkou bez jádra". Sankce vyplývající z kartelového práva, která by mu byla uložena, by se tak vůbec neuplatnila [69].

kartelové dohodě [70], a že jednak také sankce jako taková nebude neúčinná. Pouze hospodářsky aktivní provozovatel může totiž působit na to, aby se podnik do budoucna choval v souladu s pravidly hospodářské soutěže. Sankce by postrádala srovnatelný účinek, pokud by byla uložena původnímu provozovateli podniku, který již není hospodářsky aktivní. Rovněž obecně preventivní a odrazující účinek na ostatní hospodářské subjekty by byl potom přinejmenším nižší.

— Hranice uplatnění kritéria hospodářské návaznosti

80. Pouze přičtením kartelového deliktu novému provozovateli podniku může být v uvedených skupinách případů zajištěno, že bude jednak povolána k odpovědnosti osoba, která těží z případných zisků a zhodnocení podniku v důsledku účasti na

81. Zásadu osobní odpovědnosti však nelze odvoláním se na hospodářskou návaznost zbavit jejího smyslu a prakticky obrátit v opak. Kritérium hospodářské návaznosti nemá totiž nahradit zásadu osobní odpovědnosti, ale má ji pouze doplnit pokud je to nutné pro přiměřené a účinné trestání kartelových deliktů, což přispívá

67 — V tomto smyslu rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 359); zdůrazňuje nemožnost uplatnění kritéria hospodářské návaznosti v případě „dvou existujících a funkčních podniků, z nichž jeden převedl na druhý pouze určitou část svých činností"); podobně rozsudek NMH Stahlwerke v. Komise (uvedený výše v poznámce pod čarou 61, body 127 až 137).

68 — K významu „strukturální vazby" viz. rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 359 ve spojení s bodem 344). V tomto případě podle Soudního dvora postačil 50% podíl původního provozovatele na podniku účastnícím se kartelové dohody, aby byla mezi oběma konstatována „strukturální vazba".

69 — Přitom je třeba zejména zvážit, že při výpočtu peněžité pokuty hrají rozhodující roli obraty podniků (viz např. čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003). Jestliže již podnik nedosahuje významný obrat, nemůže mu ani být již uložena významná peněžitá pokuta.

70 — V judikatuře je uznáno, že zisk, který by mohl podnik vytěžit ze svého chování v rozporu s pravidly hospodářské soutěže, patří k faktorům, které hrají roli pro posouzení závažnosti protiprávního jednání, a že zohlednění tohoto faktoru má zajistit odrazující účinek peněžité pokuty (viz rozsudek ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425, body 260 a 292).

k účinnému prosazení pravidel hospodářské soutěže. V souladu s tím si musí použití kritéria hospodářské návaznosti zachovat svůj charakter výjimky.

82. To nevylučuje, že by k oběma jmenovaným skupinám případů [71] nemohly přistoupit nové skupiny případů. Zvláště úzké hranice jsou však stanoveny pro uplatnění kritéria hospodářské návaznosti, pokud je podnik podílející se na kartelové dohodě převáděn na nezávislou třetí osobu a jestliže mezi původním a novým provozovatelem neexistuje strukturální vazba. Potom by mělo být použití kritéria hospodářské návaznosti a tím přičtení kartelového deliktu novému provozovateli přípustné pouze tehdy, pokud převod podniku na něj představoval *zneužití* práva, tj. pokud bylo jeho úmyslem vyhnout se sankcím kartelového práva [72].

83. Pokud však takový prvek zneužití chybí a byl-li podnik nabyt nezávislou třetí osobou za tržních podmínek, nemělo by se kritérium hospodářské návaznosti uplatnit. K účinnému prosazení pravidel hospodářské soutěže pak totiž není nezbytně nutný odklon od zásady osobní odpovědnosti. Sankce kartelového práva může naopak rozvinout svůj účinek zpravidla rovněž u původního provozovatele podniku.

84. Krom toho nemusí v případě převodu za tržních podmínek z případných zisků a zhodnocení podniku, vyplývajících z jeho účasti na kartelové dohodě, nutně těžit pouze nový provozovatel. Spíše to závisí na závazkových vztazích mezi prodávajícím a kupujícím, zejména na tom, zda byly hrozící peněžité pokuty za kartelové delikty zohledněny ve snížení ceny či nikoliv.

b) Zvláštnosti projednávaného případu

85. Ačkoliv není Soudní dvůr povolán, aby sám zhodnotil skutkový stav původního právního sporu, může poskytnout předkládajícímu soudu s ohledem na zvláštnosti tohoto skutkového stavu užitečné pokyny, které předkládajícímu soudu ulehčí řešení sporu v původním řízení. V této souvislosti je třeba vyzdvihnout následující.

86. Projednávaný případ se vyznačuje tím, že italský stát byl hospodářsky činný prostřednictvím vlastního podniku AAMS nejprve ve dvou oblastech, jednak v oblasti hazardních

71 — Viz výše v poznámkách pod čarou 78 a 79 tohoto stanoviska.

72 — V tomto smyslu rozsudky Komise v. Anic Partecipazioni (uvedený výše v poznámce pod čarou 26, body 145 a 146, poslední věta) a HFB v. Komise (uvedený výše v poznámce pod čarou 61, bod 107); viz rovněž stanovisko generálního advokáta Ruiz-Jarabo Colomer ve věci C-204/00 P (uvedený výše v poznámce pod čarou 57, body 66 a 67).

her a loterijní činnosti, a jednak v oblasti tabáku. Pouze jedna z obou těchto oblastí, jmenovitě výroba a odbyt tabákových výrobků, byla poté převedena na veřejnou hospodářskou instituci ETI zřízenou zvlášť za tímto účelem, která nejdříve podléhala kontrole ministerstva hospodářství a financí a která byla teprve následně přeměněna na akciovou společnost a privatizována.

87. V rámci prvního kroku tedy došlo pouze k vnitřní restrukturalizaci, při které byly dotyčné hospodářské aktivity státu v oblastech hazardních her a tabáku spojeny i nadále pod společnou správou ministerstva hospodářství a financí a pod jeho kontrolou ještě zůstaly. V rámci druhého kroku však byly hospodářské aktivity státu v odvětví tabáku vyňaty z oblasti vlivu ministerstva hospodářství a financí a byly převedeny do privátního sektoru.

88. Na veřejnou hospodářskou instituci ETI a akciovou společnost ETI SpA je třeba nesporně nahlížet jako na *hospodářské nástupce* AAMS v oblasti výroby a odbytu tabákových výrobků. Hovoří pro to nejen formální převod dotyčných činností na ETI a postavení ETI jakožto právní nástupkyně AAMS pro veškerá aktiva a pasiva, práva a majetek [73]. Rovněž v hospodářském životě převzala ETI podle dostupných informací plynule roli AAMS včetně účasti na kartelové dohodě s Philip Morris.

89. Samotná okolnost, že ETI nadále provozuje podnikatelskou činnost AAMS v oblasti výroby a odbytu tabákových výrobků, čímž je splněno kritérium hospodářské návaznosti, však zatím nestačí k tomu, aby byl ETI odchylně od zásady osobní odpovědnosti přičten kartelový delikt AAMS. Jak již bylo totiž uvedeno [74], nemá kritérium hospodářské návaznosti nahradit zásadu osobní odpovědnosti, ale má ji pouze doplnit pokud je to nutné pro přiměřené a účinné trestání kartelových deliktů, což přispívá k účinnému prosazení pravidel hospodářské soutěže.

90. Taková nutnost není v případě, jako je projednávaný případ, patrná.

73 — Nařízení č. 283/1998, viz výše bod 10 tohoto stanoviska.

74 — Viz výše bod 81 tohoto stanoviska.

— Pokračování hospodářské činnosti AAMS

91. Zaprvé je třeba vzít v úvahu, že hospodářská činnosti AAMS nepřešla na ETI úplně, ale že AAMS existuje podle údajů předkládajícího soudu jako samostatný hospodářský subjekt s významnými činnostmi v oblasti hazardních her a loterijní činnosti. Projednávaný případ tedy není porovnatelný s těmi, ve kterých původní provozovatel podniku podílejícího se na kartelové dohodě již právně neexistuje nebo už každopádně nehraje jako hospodářský subjekt žádnou roli [75].

92. V souladu s tím také smysl a účel sankce nezbytně nevyžaduje, aby byla sankce uložena ETI namísto AAMS. Sankce uložená AAMS jakožto původnímu provozovateli podniku může mít spíše ještě zvláštní preventivní účinek a přispět tak k účinnému prosazení pravidel hospodářské soutěže. AAMS se totiž nadále účastní hospodářského života a může být sankcí přinucena k tomu, aby se v budoucnu chovala v souladu s pravidly hospodářské soutěže.

75 — Viz k tomu body 78 a 79 tohoto stanoviska.

93. Je třeba připustit, že peněžitá pokuta, kterou musí zaplatit státní podnik AAMS, bude opět plynout státu, avšak finanční a účetní autonomie AAMS [76] naznačuje, že sankce může mít přesto účinek na individuální chování AAMS na trhu.

94. Přičtení kartelového deliktu AAMS podle zásady osobní odpovědnosti nebrání ani to, že sama AAMS již není v odvětví tabáku hospodářsky aktivní [77]. Peněžitá pokuta zaplacená AAMS zde však může každopádně mít obecný preventivní účinek, takže podniky nyní činné v tomto hospodářském odvětví mohou být přinuceny k chování v souladu s pravidly hospodářské soutěže a mohou být odrazeny od páchání nových kartelových deliktů.

76 — Viz výše bod 9 tohoto stanoviska. Na jednání k tomu zástupce italské vlády pro doplnění uvedl, že rozpočet AAMS je oddělen od rozpočtu Ministerstva hospodářství a financí.

77 — Viz k tomu rozsudek Kommission v. Anic Partecipazioni (uvedený výše v poznámce pod čarou 26, bod 145), ve kterém se Anic stáhla z odvětví hospodářství dotčeného kartelovou dohodou a přesto byla podle zásady osobní odpovědnosti povolána k odpovědnosti; zvýrazněno je to i v pozdějším rozsudku Aalborg Portland a další v. Komise (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 359), ve které je věc Kommission v. Anic Partecipazioni opisována jako „případ dvou existujících a funkčních podniků", „z nichž jeden převedl na druhý pouze *určitou část svých činností*" (zvýraznění provedeno generální advokátkou).

— Privatizace a prodej ETI nezávislé třetí osobě

95. Zadruhé je třeba vzít v úvahu, že ETI byla v mezidobí přeměněna na akciovou společnost, jak to ostatně bylo plánováno od počátku. V této souvislosti neexistují žádné důvody pro to, že podnik ETI byl převeden zneužívajícím způsobem s cílem vyhnout se sankcím z oblasti práva hospodářské soutěže.

96. Dále, pokud je patrné, neexistovaly, každopádně nikoliv v okamžiku uložení sankce, mezi AAMS jakožto dřívější provozovatelkou podniku podílejícího se na kartelové dohodě a ETI jakožto jeho novým provozovatelem, již žádné strukturální vazby. Podnik se při uložení sankce nacházel již v rukách nezávislé třetí osoby.

97. Tím se podobá projednávaný případ výsledně méně restrukturalizaci v rámci skupiny podniků jako spíše prodeji podniku nezávislé třetí osobě za tržních podmínek, na který by se, jak již bylo vysvětleno, nemělo uplatnit kritérium hospodářské návaznosti [78].

78 — Viz výše, body 81 až 84 tohoto stanoviska.

98. Na rozdíl od italské vlády nespatřuji ani v případném zhodnocení podniku vedeného dále ETI, podmíněném kartelem, příležitost odchýlit se od zásady osobní odpovědnosti. Jak již bylo totiž uvedeno, netěží z takového zhodnocení nutně pouze nový provozovatel podniku. Naopak by se takové zhodnocení mohlo projevit v kupní ceně podílů ETI SpA v okamžiku její úplné privatizace a bylo by potom uskutečněno dokonce prodávajícím, tedy italským státem.

99. Na závěr budiž poznamenáno, že ohledně přičtení kartelových deliktů by nemělo činit rozdíl, zda podnik podílející se na kartelové dohodě převedl nezávislé třetí osobě stát nebo soukromá osoba. Každopádně by stát neměl být ve výhodnějším postavení než soukromý převodce.

100. Komise se sice domnívá, že za určitých okolností by měla odpovědnost podniku veřejného práva za kartelový delikt v případě jeho privatizace přejít podle zásady hospodářské návaznosti na jeho nového soukromého provozovatele. Zvažuje to jmenovitě pro případ, že stát v rámci zvláštní organizační struktury, která se původně

týkala privatizovaného podniku, po privatizaci nevykonává již žádnou hospodářskou činnost, i když může vyvíjet hospodářskou činnost ještě v rámci jiných struktur – například v oblasti působnosti jiných ministerstev [79].

101. Proti tomu však hovoří, že pouhá privatizace podniku veřejného práva by neměla stát zbavit odpovědnosti za případné kartelové delikty podniku, který dříve provozoval. Tato odpovědnost státu je spíše logickým důsledkem jeho hospodářské činnosti, při níž se nemůže vyhnout pravidlům hospodářské soutěže platným pro všechny podniky (viz rovněž čl. 86 odst. 1 ES). Jestliže je tedy soukromá osoba odpovědná podle zásady osobní odpovědnosti za kartelové delikty jí provozovaného podniku dále i po jeho převedení, nemůže platit pro stát nic jiného.

102. Konečně zde však nemusí být o problému nadhozeném Komisí rozhodnuto s konečnou platností. Každopádně je totiž v projednávaném případě podle údajů předkládajícího soudu jisté, že italský stát je nadále hospodářsky činný rovněž prostřednictvím AAMS. Jeho hospodářská činnost tedy sama pokračuje v té organizační struktuře, ze které vychází oblast činností, které byly později převedeny na ETI a privatizovány.

103. Celkově tedy zastávám názor, že orgány pro hospodářskou soutěž a soudy by měly v případě, jako je projednávaný případ, vše ponechat na zásadě osobní odpovědnosti a neměly by provádět přičtení kartelového deliktu podle kritéria hospodářské návaznosti.

2. K případnému posouzení orgánů pro hospodářskou soutěž v rámci přičtení (druhá otázka)

104. Podstatou druhé otázky Consiglio di Stato je, zda může příslušný orgán pro hospodářskou soutěž na základě volného uvážení přičíst kartelový delikt buď původ-

79 — Komise například poukazuje na to, že například státní podniky v odvětví pošt a železnic v Itálii patřily tradičně do jiných organizačních struktur a zejména byly podřízeny jiným ministerstvům než AAMS.

nímu nebo novému provozovateli podniku podílejícímu se na kartelové dohodě, aby bylo zajištěno, že nebude ohrožen užitečný účinek pravidel v oblasti hospodářské soutěže.

105. Jak již bylo uvedeno, musí být přičtení kartelových deliktů provedeno v případě nástupnictví podniků podle zásady osobní odpovědnosti. Kritérium hospodářské návaznosti nemá nahradit zásadu osobní odpovědnosti, ale má ji pouze doplnit, pokud je to nutné pro přiměřené a účinné trestání kartelových deliktů, což přispívá k účinnému prosazení pravidel hospodářské soutěže.

106. Z toho vyplývá, že příslušné orgány pro hospodářskou soutěž stejně jako příslušné soudy nemají právo volby, zda přičtou kartelový delikt podniku jeho původnímu provozovateli nebo novému provozovateli. Kritérium hospodářské návaznosti lze spíše využít tehdy, pokud by se sankce z oblasti kartelového práva při pouhém uplatnění zásady osobní odpovědnosti minula svým účelem.

107. Zda by se však sankce z oblasti kartelového práva minula svým účelem může v konkrétním případě vyžadovat posouzení komplexních hospodářských situací.

108. Tak je třeba případně zhodnotit, zda původní provozovatel podniku podílejícího se na kartelové dohodě v okamžiku stíhání deliktu vykonává ještě významnou hospodářskou činnost, takže sankce mu uložená by mohla představovat účinný příspěvek k prosazení pravidel hospodářské soutěže. Také existence nebo neexistence strukturální vazby mezi původním a novým provozovatelem podniku si může vynutit posouzení komplexních hospodářských souvislostí, stejně jako otázka, zda byl podnik prodán novému provozovateli za tržních podmínek nebo s úmyslem zneužití.

109. Jak správně podtrhuje Komise, má příslušný orgán pro hospodářskou soutěž při provádění takových hodnocení podle práva Společenství prostor k uvážení [80].

80 — V tomto smyslu ustálená judikatura; viz jen rozsudky ze dne 11. července 1985, Remia a další v. Komise (42/84, Recueil, s. 2545, bod 34), ze dne 17. listopadu 1987, BAT a Reynolds v. Komise (142/84 a 156/84, Recueil, s. 4487, bod 62), a Aalborg Portland a další v. Komise (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 279).

VI – Závěry

110. Na základě výše uvedených úvah navrhuji Soudnímu dvoru zodpovědět předběžnou otázku Consiglio di Stato následovně:

„1) a) Podle zásady osobní odpovědnosti je kartelový delikt podniku v zásadě třeba přičíst jeho původnímu provozovateli, který byl za podnik odpovědný v době protiprávního jednání, i když je v době rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž za tento podnik odpovědný nový provozovatel.

To platí i tehdy, jestliže je podnik v době protiprávního jednání provozován státem a byl později převeden do sféry odpovědnosti soukromé osoby.

b) Pouze výjimečně je třeba kartelový delikt přičíst novému provozovateli podniku, jestliže

— nový provozovatel dále provozoval podnik do okamžiku rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž,

— původní provozovatel v okamžiku rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž již právně neexistoval nebo již nevyvíjel žádnou významnou hospodářskou činnost, dokonce ani na jiném trhu, než je trh dotčený kartelovou dohodou, a

— mezi novým a původním provozovatelem existuje buď strukturální vazba, nebo byl podnik převeden na nového provozovatele při zneužití práva za účelem vyhnutí se sankci podle kartelového práva.

2) Příslušný orgán pro hospodářskou soutěž nedisponuje při přičtení kartelových deliktů prostorem k uvážení. Má však prostor k uvážení, pokud musí v rámci tohoto přičtení hodnotit komplexní hospodářské situace."